

بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند

اسماعیل فرجی

کارشناس بانک کشاورزی

سید مهدی میردامادی

استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

چکیده

از آنجائی که نقش آموزش و ترویج در پذیرش نوآوری‌ها منجمله بیمه محصولات کشاورزی انکارناپذیر است این تحقیق نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب باغداران شهرستان دماوند را مورد مطالعه قرار داده است. تحقیق حاضر از نوع کاربردی و به روش توصیفی، همبستگی و به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه صورت پذیرفته است. جامعه آماری این تحقیق را کلیه ۲۱۱۸ نفر سیب کاران شهرستان دماوند تشکیل می‌دهد که ۱۶۰ نفر از آنها به روش نمونه‌گیری تصادفی برای تکمیل پرسشنامه‌ها انتخاب گردیدند. حجم نمونه به وسیله فرمول کوکران با فاصله حدود اطمینان ۰/۱ و ضریب کرنباخ آلفا برابر ۰/۸۸ محاسبه گردید. نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی بین دو متغیر نشان می‌دهد که بین متغیرهای سطح سواد، سابقه فعالیت باغداری، سطح زیر کشت، آگاهی از اهداف و فواید بیمه محصولات باغی، شرکت در کلاس‌های آموزشی - ترویجی، تعداد دفعات تماس با مروجان و کارشناسان بیمه با میزان پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد ولی بین متغیر مستقل سن و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه معکوس و معنی دار وجود دارد. همچنین بین متغیرهای مستقل میزان درآمد، بازدید از فعالیتهای صندوق بیمه، به کارگیری سیاست‌های بیمه‌ای توسط دولت، سخنرانی‌های ترویجی، فیلم‌های آموزشی ویدیویی، استفاده از نشریات و مجلات آموزشی - ترویجی و استفاده از کارگاه‌های آموزشی با میزان پذیرش بیمه محصولات باغی رابطه معنی داری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: ترویج، بیمه محصولات، سیب، دماوند.

مقدمه

بخش کشاورزی و جامعه روستایی به دلیل ارتباط تنگاتنگی که با طبیعت دارد، آسیب پذیرترین بخش اقتصادی است. این بخش به لحاظ ویژگی‌های ساختاری و نقش بارزی که در فرآیند توسعه کشور دارد از اهمیت زیادی برخوردار بوده و مهم‌ترین ثروت ملی و تأمین کننده نیازهای غذایی مردم و مواد خام صنایع کشور است. استقلال نسبی و حداقل وابستگی به منابع ارزی، وجود منابع بالقوه و بالفعل، شرایط آب و هوایی متنوع برای تولید انواع گوناگون محصولات از دیگر مزیت‌های این بخش است. کشاورزی برخلاف سایر فعالیت‌های اقتصادی بطور دائم مواجه با مسایل ناشناخته و غیرقابل پیش‌بینی طبیعی می‌باشد و عمده‌ترین مشخصه آن ارتباط مستقیم با طبیعت است. این امر بدان معناست که با پیش آمدن شرایط نامساعد طبیعی، کشاورزی با کاهش تولید و بازده محصول روبرو خواهد بود، این امر نه تنها درآمد کشاورز را کاهش خواهد داد بلکه با بروز مکرر آن قدرت سرمایه‌گذاری مجدد از طرف کشاورز و باغدار سلب خواهد شد. بنابراین درمیان مساعدتها و کمک‌های متعدد دولت در هنگام وقوع چنین وضعیتی بیمه یکی از مؤثرترین عواملی است که می‌تواند کشاورز و محصول او را در مقابل سوانح و بلایای طبیعی به نحو مطلوب حمایت کند. (دوستی، ۱۳۷۶)

اما اجرای چنین امر مهمی در نظام کشاورزی یک کشور نیاز به آموزش و ارتقاء سطح آگاهی افراد، کشاورزان و باغداران دارد. در این میان فعالیت‌های ترویجی و روشهای متنوع آن در جهت پذیرش کشاورزان و باغداران از کارکرد و فرآیند بیمه نقش اساسی پیدا می‌کند. از آنجائیکه بیمه در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران نیاز به برنامه‌های توجیحی گسترده دارد و بیمه محصولات زراعی، باغی، دامی و آبزیان بسیار جوان بوده و هنوز در جامعه روستایی نهادینه یا درونی نشده است، اهمیت و نقش امنیت سازی آن برای کشاورزان از بعد، تأمین کنندگی، اقتصادی و روانشناختی مشخص می‌شود. بیمه محصول باغات سیب عبارت است از قراردادی که به منظور جبران خسارت‌های وارده به محصول باغات سیب در اثر خطرات تحت پوشش بیمه سیب در زمان متورم شدن جوانه‌ها تا برداشت محصول بین باغداران سیب و صندوق بیمه محصولات کشاورزی با نرخ بیمه معین و کلیه شرایط لازم که در قرار داد فیما بین تعیین می‌گردد، منعقد خواهد شد. (آئین نامه بیمه محصولات کشاورزی، ۱۳۷۸)

بیمه و اهمیت آن برای محصولات کشاورزی

فرهنگ بیمه، فرارگرفتن و نفوذ مفهوم بیمه در ارزش‌ها و نگرش افراد جامعه و درونی شدن آن در فرد و جامعه می‌باشد. (غلامرضایی و مرادیان، ۱۳۷۸)، ژان فرنسوا (۱۳۸۱) بیمه نامه را قراردادی قانونی می‌داند که بین بیمه‌گر و بیمه‌گذار بسته می‌شود. به عقیده بیکر (۱۹۹۰) بیمه محصولات کشاورزی نوعی تکنولوژی است که در بدو ورود به جامعه روستایی ممکن است با موانع مختلفی روبرو شود. به اعتقاد سرائو (۱۹۸۶) برای جلب همکاری بهره‌برداران کشاورزی در پذیرش بیمه محصولات کشاورزی باید عوامل مؤثر به تقاضای این تکنولوژی با تخمین تابع تقاضای آن مشخص شود. بنابراین، پرداخت حق بیمه قبل از اینکه بیمه‌گر خسارت احتمالی را پوشش دهد باید صورت گیرد. زیرا بیمه از دید بیمه‌گذار یک انتقال و از دید بیمه‌گر یک مکانیزم انباشت است (همتی و دهقان، ۱۳۸۱). برای تأمین بخش کشاورزی و بخصوص توسعه اقتصادی و در آمد کشاورز وجود بیمه محصولات کشاورزی ضروری می‌باشد. بیمه نبودن محصولات کشاورزی و پائین بودن سطح امنیت مالی، کشاورز را در تصمیم‌گیری دچار دوگانگی کرده و موجب هدر رفتن منابع می‌شود. لذا بیمه علاوه بر پیامدهای اقتصادی، پیامدهای اجتماعی خاصی را نیز دربر دارد. (نوری سعید، ۱۳۷۸) امروزه با توجه به اهمیت غذا در تغذیه جمعیت رو به رشد جهانی، سرمایه گذاری در بخش کشاورزی جایگاه ویژه‌ای یافته است، در نتیجه واحدهای تولید محصولات کشاورزی تخصصی‌تر عمل می‌کنند و محصولات کشاورزی به عنوان یک کالای تجارتي تلقی می‌شوند. به همین منظور صنعت بیمه محصولات کشاورزی به نحو فزاینده‌ای اهمیت پیدا کرده و به عنوان یک ابزار حمایتی از منابع مالی سرمایه گذاران بخش کشاورزی هنگام حوادث قهری و بلایای طبیعی محسوب می‌شود. (کرباسی، ۱۳۸۰)، این صنعت در

کشورهایی چون ایالات متحده آمریکا، اروپا، کانادا و استرالیا بیش از صد سال فعالیت داشته و در سطح دنیا پیشرو بوده‌اند. تجربیات جدیدتری هم در برزیل، آرژانتین و اروگوئه در این زمینه بدست آمده است. در این کشورها بیمه با جبران خسارات مالی ناشی از تگرگ و آتش سوزی آغاز شده و سپس موارد دیگری را در برنامه گنجانیده‌اند. در برخی از کشورها مثل سوئیس، شبکه پوشش بیمه محصولات کشاورزی بسیار گسترده‌تر بوده و اغلب خطرات تهدید کننده را در بر می‌گیرد. (همان مأخذ)

اکنون بیمه محصولات کشاورزی در بسیاری از کشورهای آسیایی و از جمله جمهوری اسلامی ایران اجرا می‌شود و یکی از راههای عمده کاهش نوسانات درآمدی بهره‌بردار است. با این حال پذیرش بیمه محصولات کشاورزی تابع عوامل اقتصادی-اجتماعی گوناگونی است که بدون آگاهی از آنها احتمال جلب مشارکت مناسب بهره‌برداران کشاورزی در این برنامه اندک است (کرباسی، ۱۳۸۰ و غلامرضایی، مرادیان، ۱۳۷۸).

اهمیت صادراتی سیب

رشد کمی و کیفی تولیدات کشاورزی و باغی مهمترین هدف در برنامه‌های بخش کشاورزی می‌باشد. خود کفایی و افزایش درآمد زراعی و باغی و همچنین توسعه صادرات غیر نفتی از برنامه‌ها و سیاست‌های اصلی دولت است. با توجه به اینکه کشور ما از نظر موقعیت تولیدات باغبانی در جایگاه مناسبی قرار دارد، با وجود مشکلات عدیده، توجه به این بخش دارای اهمیت فراوان است. سیب از محصولات مهم و ارزشمند کشور ماست. در واقع در طول سی سال اخیر محصول سیب بصورت تجاری در ایران کاشت و محصول آن به بازارهای جهانی عرضه گردیده است. عملکرد بالا و تجاری بودن این محصول، موجب تشویق کشاورزان به احداث باغات سیب گردیده است. تنوع و کیفیت برخی از ارقام سیب در ایران بسیار بالاست و آن را در بازارهای جهانی قابل رقابت ساخته است. از این جهت با اندک توجهی در امر سرمایه گذاری در خصوص محصول سیب و صنایع تبدیلی آن به راحتی می‌توان بخش بیشتری از بازار فروش جهانی را به خود اختصاص داد. این محصول دارای قابلیت زیادی است که در صورت حل برخی مشکلات تولید و فروش آن، هم توان اقتصادی باغدار را بالا برده و هم او را در امر سرمایه‌گذاری بیشتر در کشت سایر محصولات یاری می‌کند. جدول (۱) میزان صادرات سیب طی سال‌های مختلف را نشان می‌دهد.

جدول ۱: میزان صادرات سیب طبق آمار مقدماتی صادرات گمرک جمهوری اسلامی ایران.

سال	وزن به تن	ارزش میلیون ریال
۱۳۶۰	---	---
۱۳۶۱	۱۳۱	۴
۱۳۶۲	۳۵	۱
۱۳۶۳	۱۷۹	۸
۱۳۶۴	۶۱۷۸	۲۸۵/۵
۱۳۶۵	۲۰۴۳۵	۵۳۸/۵
۱۳۶۶	۲۹۵۹۴	۳۷۲/۵
۱۳۶۷	۲۲۵۲۱	۱۷۳
۱۳۶۸	۲۴۵۹۱	۱۷۶
۱۳۶۹	۶۴۱۱۹	۴۷۵
۱۳۷۰	۲۰۵۹۷۰	۱۵۲۳
۱۳۷۱	۱۲۰۲۹۴	۸۷۰
۱۳۷۲	۲۱۵۷۷۰	۱۵۸۸
۱۳۷۳	۱۹۰۲۲۳	۳۳۳۴۳

سال	وزن به تن	ارزش میلیون ریال
۱۳۷۴	۱۴۹۱۲۴	۲۶۰۶۵
۱۳۷۵	۱۲۳۷۱۳	۲۱۵۹۴
۱۳۷۶	۱۱۷۸۴۴	۲۰۷۷۱
۱۳۷۷	۱۷۶۱۱۹	۳۴۶۹۵
۱۳۷۸	۱۵۷۸۶۰	۲۹۱۶۰

مأخذ: اداره کل آمار و اطلاعات. آمار نامه کشاورزی ایران

هدف‌های تحقیق:

هدف کلی این تحقیق بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند می باشد. برای رسیدن به این هدف ابتدا لازم است به اهداف زیر دست یافت:

- ۱- شناخت ویژگیهای فردی سیب کاران شهرستان دماوند.
- ۲- شناسایی بهترین روشهای ترویجی در پذیرش بیمه محصول سیب توسط باغداران شهرستان دماوند.
- ۳- بررسی میزان استفاده سیب کاران شهرستان دماوند از دوره های آموزشی - ترویجی جهت افزایش آگاهی آنان در بیمه محصول سیب.
- ۴- شناخت میزان آگاهی سیب کاران شهرستان دماوند از اصول، اهداف و فوائد بیمه.
- ۵- بررسی میزان استفاده باغداران (سیب کار) شهرستان دماوند از تسهیلات حمایتی نظیر وام، نهاده های کشاورزی (باغدارانی) و لوازم و تجهیزات فنی.
- ۶- شناسایی موانع موجود در جهت بیمه محصولات سیب باغداران شهرستان دماوند.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و به روش توصیفی - همبستگی می باشد. این تحقیق علاوه بر تعیین میزان پذیرش بیمه محصولات باغی توسط باغداران شهرستان دماوند، همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته و معنی دار بودن اختلاف بین میانگین متغیرهای مستقل و نیز پیش گوئی تغییرات متغیر وابسته بر اثر تغییرات متغیرهای مستقل را مورد مطالعه قرار می دهد.

بر اساس امکان بهره گیری از آمار، برای دستیابی به هدف کلان تحقیق و تعیین ابعاد و اندازه متغیرها، این تحقیق توصیفی است. تحقیق حاضر به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه برای تعیین میزان پذیرش بیمه محصولات باغی (سیب) توسط باغداران شهرستان دماوند صورت گرفت. جامعه آماری مورد بررسی در این تحقیق کلیه سیب کاران شهرستان دماوند می باشند. بر اساس سرشماری های صورت گرفته تعداد ۲۱۱۸ نفر باغدار در این شهرستان وجود دارد که، جامعه آماری ما را تشکیل می دهند. از این تعداد، ۱۶۰ نفر از طریق نمونه گیری تصادفی انتخاب و پرسشنامه های تحقیق توسط آنها تکمیل گردید که بعد از جمع آوری اطلاعات، کار استخراج و تجزیه و تحلیل داده ها صورت پذیرفت.

برای محاسبه فرمول کوکران احتیاج به پیش برآورد واریانس بود. بنابراین تعداد ۲۰ نمونه مقدماتی انتخاب گردید که انحراف معیار صفت مذکور (شرکت در کلاسهای آموزشی - ترویجی) برابر با ۰/۶۴ محاسبه شد و فاصله حدود اطمینان نیز برای اطمینان بیشتر برابر با ۰/۱ در نظر گرفته شد. براین اساس، حجم نمونه برابر ۱۴۶ نفر محاسبه گردید، که به منظور افزایش حدود اطمینان این مقدار به ۱۶۰ نفر افزایش یافت.

این تحقیق شامل ۱۸ متغیر مستقل و یک متغیر وابسته (پذیرش بیمه محصولات باغی) می باشد.

متغیرهای مستقل عبارتند از: سن، جنس، سطح تحصیلات، سابقه فعالیت، سطح زیرکشت، شغل اصلی، میزان درآمد از محصول سیب، نوع مالکیت، استفاده از تسهیلات حمایتی، آگاهی از فواید و اهداف بیمه محصولات باغی، دفعات شرکت در کلاسهای آموزشی - ترویجی، تماس با مروجان و کارشناسان بیمه محصولات، بازدید از باغهای نمونه تحت پوشش بیمه، بکارگیری سیاستهای بیمه‌ای توسط دولت، استفاده از سخنرانی‌های ترویجی در خصوص بیمه محصولات کشاورزی، استفاده از فیلم‌های آموزشی ویدیویی، استفاده از نشریات و مجلات آموزشی - ترویجی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی در خصوص بیمه محصولات باغی می‌باشد.

در تحقیق حاضر برای جمع‌آوری اطلاعات از دو روش عمده یعنی روش کتابخانه‌ای، اسنادی و میدانی استفاده شده است. به منظور تعیین روایی پرسشنامه، از نقطه نظرات و پیشنهادهای اساتید گروه ترویج، محققان و کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی شهرستان دماوند، کارشناسان بیمه محصولات کشاورزی بانک کشاورزی و دانشجویان رشته دکتری ترویج استفاده گردید و پس از اصلاحات لازم، اطمینان حاصل شد که سؤالات مطرح شده توانایی و قابلیت اندازه‌گیری محتوی و خصوصیات مورد نظر در تحقیق را دارا می‌باشد.

برای سنجیدن اعتبار پرسشنامه‌های تهیه شده، بوسیله یک تحقیق مقدماتی^۱ تعداد ۲۰ نسخه از آن توسط باغداران (سیب کاران) منطقه مورد مطالعه تکمیل گردید، که پرسشنامه‌های تکمیل شده با استفاده از نرم‌افزار SPSSwin و به روش کرنباخ آلفا مورد سنجش قرار داده شد. که نتایج حاصل این ضریب برای پرسشنامه برابر با ۰/۸۸ گردید.

در این تحقیق پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها از روش آماری توصیفی و استنباطی استفاده گردیده است. از روش آمار توصیفی به منظور دسته‌بندی گروه‌های آزمودنی، از نظر صفات مختلف و توصیف ویژگی‌های جامعه آماری، میانگین، درصد فراوانی، میانه، مد، واریانس، انحراف معیار استفاده شد. در بخش آمار استنباطی از آمارهایی نظیر ضریب همبستگی اسپیرمن^۲، آزمون من-وایتنی^۳، آزمون کروسکال والیس^۴ و رگرسیون چند متغیره استفاده گردید.

نتایج و بحث

در این بخش نتایج حاصل از تحقیق در دو قسمت، اول نتایج حاصل از توصیف داده‌ها و دوم نتایج حاصل از تحلیل استنباطی داده‌ها که به شرح زیر ارایه می‌گردد.

نتایج حاصل از تحلیل توصیفی داده‌ها:

- ۱- متوسط سن افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۴۰ سال بود. جوانترین آنها ۲۵ سال و مسن‌ترین آنها ۵۹ سال داشتند. از نظر جنس در این تحقیق ۱۳۲ نفر (۸۲/۵ درصد) از افراد مورد مطالعه مرد و ۲۸ نفر (۱۷/۵ درصد) نیز زن بودند.
- ۲- ۲۲/۵ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی بی‌سواد، ۲۱/۳ درصد در سطح ابتدایی، ۲۲/۵ درصد در حد راهنمایی، ۱۵ درصد دارای تحصیلات دبیرستانی و ۱۸/۸ درصد از افراد نیز دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر می‌باشند. ۷۸/۲ درصد از افراد مورد مطالعه متأهل و ۲۱/۸ درصد نیز مجرد می‌باشند. ۴ نفر نیز به این سؤال پاسخ ندادند.
- ۳- شغل اصلی ۳۸/۸ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی باغداری است. ۲۷/۳ درصد دارای شغل توأم کشاورزی و دامداری بودند و ۱۶/۳ درصد دامدار، ۱۰ درصد کشاورز، ۳/۸ درصد کارمند و ۳/۸ درصد نیز دارای شغل آزاد بودند.
- ۴- متوسط سطح زیر کشت باغ سیب در این تحقیق ۳/۱۱ هکتار بود که کمترین سطح کشت ۰/۲۵ هکتار و بیشترین سطح کشت ۱۰ هکتار بوده است. ۲۷/۵ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی سطح کشتی بین ۲/۱-۳ هکتار دارند.

1 Pilot test

2 Spearman rank

3 Mann-Whitney test

4 Kruskal-Wallis test

۵- متوسط سابقه باغداری افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۱۷ سال بود، که کمترین آن ۲ سال و بیشترین آن ۲۸ سال است. حدود ۳۲/۴ درصد از افراد با بیشترین فراوانی بین ۲۱ تا ۲۵ سال و ۳/۸ درصد نیز با کمترین فراوانی بین ۲۶ تا ۳۰ سال سابقه باغداری داشت.

۶- ۳۹/۲ درصد باغداران با بیشترین فراوانی دارای مالکیت شخصی می‌باشند، ۲۷/۸ درصد بهره‌برداری اجاره‌ای، ۲۶/۶ درصد از نوع سهم‌بری و ۶/۳ درصد نیز از نوع مشاع است.

۷- ۶۹/۷ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی از تسهیلات حمایتی استفاده نکرده، ولی ۳۰/۳ درصد از تسهیلات حمایتی نظیر وام، نهاده‌ها و سایر وسایل کشاورزی استفاده کردند.

۸- حدود ۳۷/۲ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی میزان اطلاع و آگاهی خود از اهداف و فواید بیمه محصولات باغی را در حد زیاد تا خیلی زیاد دانسته، ۳۴/۶ درصد این آگاهی را در حد متوسط و ۲۸/۲ درصد نیز میزان این آگاهی را در حد کم تا خیلی کم دانستند. نتایج حاصله از میانگین ($\mu = 3/12$) نشان دهنده آن است، که افراد مورد مطالعه در حد متوسطی از اهداف و آگاهی فواید بیمه محصولات باغی قرار دارند.

۹- ۴۱/۸ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی میزان علاقه خود به بیمه محصولات باغی را در حد زیاد تا خیلی زیاد اظهار کردند، ۲۹/۱ درصد میزان علاقه خود را در حد متوسط و ۲۹/۱ درصد نیز میزان علاقه خود را در حد کم تا خیلی کم عنوان کردند. میانگین ($\mu = 3/17$) نشان دهنده آن است که افراد مورد مطالعه در حد متوسطی از علاقه به بیمه کردن محصولات باغی خود هستند.

۱۰- از جهت گرایش باغداران نسبت به بیمه محصولات کشاورزی، ۳۶/۳ درصد افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی عنوان کرده، که به میزان زیاد تا خیلی زیاد نسبت به بیمه محصولات باغی خود گرایش مساعد دارند. همچنین ۳۱/۳ درصد به میزان متوسط و ۳۲/۵ درصد نیز به میزان خیلی کم تا کم در این خصوص اشاره نمودند. نتایج حاصله ($\mu = 3/12$) نشان دهنده آن است که افراد مورد مطالعه به میزان متوسطی نسبت به بیمه محصولات باغی خود گرایش مساعد دارند.

۱۱- رضایت از بیمه محصولات باغی، ۴۰ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی عنوان نمودند، که به میزان زیاد تا خیلی زیاد از بیمه محصولات باغی خود رضایت خاطر دارند. همچنین ۳۳/۳ درصد به میزان متوسط و نیز ۲۶/۶ درصد نیز به میزان خیلی کم تا کم در این خصوص اشاره کردند. نتایج حاصله از میانگین ($\mu = 3/15$) نشان دهنده آن است که افراد مورد مطالعه به میزان متوسطی از بیمه محصولات باغی خود رضایت دارند.

۱۲- در مورد بیمه محصولات باغی در سال آینده، ۳۲/۴ درصد از افراد مورد مطالعه تمایل زیاد تا خیلی زیاد را عنوان کردند، ۳۳/۸ درصد افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی میزان متوسط تمایل را ابراز کرده، همچنین ۳۳/۸ درصد تمایل کم تا خیلی کم اشاره کردند.

۱۳- برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه بیمه محصولات باغی و کشاورزی در منطقه مورد مطالعه، ۷۶ درصد با بیشترین فراوانی اظهار داشتند که تاکنون هیچگونه دوره‌ای را در این زمینه برگزار نشده، ولی ۲۲/۵ درصد نیز عنوان کردند که دوره‌هایی برای آنان در خصوص بیمه محصولات باغی برگزار شده است.

۱۴- شرکت یا عدم شرکت در دوره‌های آموزشی بیمه محصولات باغی، ۸۱/۶ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی عدم شرکت خود در اینگونه دوره‌ها را ابراز داشتند و ۱۸/۴ درصد نیز در این دوره‌ها شرکت کردند.

۱۵- مفید بودن برگزاری کلاس‌های آموزشی - ترویجی برای بیمه‌گذاران محصول سیب، ۴۳/۸ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی فایده آن را در حد زیاد تا خیلی زیاد، ۳۲/۲۵ درصد فایده آن را در حد متوسط و ۲۳/۸ درصد افراد نیز فایده آن را در حد کم تا خیلی کم اظهار کردند. نتایج حاصله از میانگین ($\mu = 3/32$) نشان دهنده آن است که افراد مورد مطالعه برگزاری کلاس‌های آموزشی برای بیمه‌گذاران را در حد متوسط به بالا مفید دانستند. جداول ۲ و ۳ اولویت بندی تأثیر روش‌های آموزشی و میزان استفاده از روش‌های آموزشی- ترویجی در خصوص محصولات باغی را نشان می‌دهند.

جدول ۲: اولویت بندی تاثیر روش‌های آموزشی - ترویجی در پذیرش بیمه محصولات باغی توسط باغداران

اولویت	انحراف معیار	میانگین	تعداد (N)	تاثیر روش های آموزشی - ترویجی در پذیرش بیمه محصولات باغی
۱	۱/۰۳	۴/۱۲	۱۶۰	کارگاه آموزشی
۲	۰/۹۸	۳/۴۲	۱۶۰	فیلم آموزشی ویدیویی
۳	۱/۲۶	۳/۳۵	۱۶۰	سخنرانی های ترویجی
۴	۱/۱۸	۳/۳۵	۱۶۰	برگزاری دوره و کلاس های آموزشی
۵	۱/۲۵	۳/۲۱	۱۶۰	ارتباط با متخصصان موضوعی
۶	۱/۱۷	۳/۱۸	۱۶۰	بازدید از فعالیتهای مرکز بیمه
۷	۱/۳۲	۳/۱۱	۱۶۰	توزیع مجلات و نشریات آموزشی
۸	۱/۰۵	۳	۱۶۰	انتشار خبرنامه
۹	۱/۰۷	۲/۹۰	۱۶۰	بحث گروهی

جدول ۳: اولویت بندی میزان استفاده از روش های آموزشی - ترویجی در خصوص بیمه محصولات باغی

اولویت	انحراف معیار	میانگین	تعداد (N)	میزان استفاده از روش های آموزشی - ترویجی در خصوص بیمه محصولات باغی
۱	۰/۷۹	۲/۱۳	۱۵۸	استفاده از سخنرانی های ترویجی
۲	۰/۸۵	۲/۰۷	۱۵۸	کارگاه آموزشی در خصوص بیمه
۳	۰/۷۴	۱/۹۱	۱۶۰	استفاده از نشریات و مجلات آموزشی
۴	۰/۷۱	۱/۹۱	۱۵۸	بازدید های مستمر از مراکز صندوق بیمه
۵	۰/۷۱	۱/۸۳	۱۶۰	استفاده از فیلم های آموزشی ویدیویی
۶	۰/۸۹	۱/۸۲	۱۶۰	تماس با کارشناسان بیمه
۷	۰/۷۷	۱/۷۸	۱۶۰	برگزاری کلاس های آموزشی

جدول ۴: اولویت بندی میزان رعایت سیاست های بیمه ای توسط دولت از دیدگاه افراد مورد مطالعه

اولویت	انحراف معیار	میانگین	تعداد (N)	رعایت سیاست های بیمه ای
۱	۱/۱۶	۲/۵۲	۱۶۰	میزان ارائه اطلاعات به باغداران توسط صندوق
۲	۰/۸۹	۲/۴۸	۱۶۰	تنوع پوشش بیمه های بهینه محصولات کشاورزی
۳	۱/۱۳	۲/۲۷	۱۶۰	متناسب و عادلانه بودن حق بیمه با بیمه نامه (با توجه به درآمد باغداران)
۴	۰/۸۷	۲/۱۸	۱۶۰	پرداخت به موقع غرامت به باغداران بیمه گذار خسارت دیده
۵	۱/۰۳	۲/۱۷	۱۶۰	ایجاد انگیزه لازم در کشاورزان جهت بیمه کردن محصولات توسط کارشناسان بیمه
۶	۰/۹۲	۲/۱۵	۱۶۰	اعطای تخفیف حق بیمه به بیمه گذاران خسارت ندیده در طول مدت اعتبار بیمه نامه قبلی
۷	۰/۸۷	۱/۶۸	۱۶۰	اعطای هدایای مختلف به بیمه گذاران

نتایج حاصل از تحلیل استنباطی داده‌ها :

در این قسمت نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق به طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر سن و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی حاکی از آن است، که بین دو متغیر مذکور در سطح ۱ درصد خطا رابطه معکوس و معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه سن افراد مورد مطالعه کمتر باشد، میزان پذیرش بیمه محصولات باغی توسط آنان نیز بیشتر است. آرایش (۱۳۷۷)، مجردی (۱۳۷۴)، نواب (۱۳۷۴)، نیکنامی (۱۳۷۸) و تیرابی باری (۱۳۸۱)، از تحقیقات خود نتیجه گرفتند که بین متغیر سن و پذیرش رابطه معکوس و معنی دار وجود دارد، در حالیکه نتایج تحقیق خداوردیان (۱۳۷۸) نشان می‌دهد که بین سن و پذیرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد.

۲. نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین دو متغیر سطح سواد و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی حاکی از آن است، که بین دو متغیر مذکور در سطح ۱ درصد خطا رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه سطح سواد افراد مورد مطالعه بیشتر باشد، میزان پذیرش بیمه محصولات باغی آنان نیز بیشتر است. نتایج تحقیقات مجردی (۱۳۷۴) و تیرابی باری (۱۳۸۱) نشان می‌دهد که بین متغیر سطح سواد و پذیرش رابطه معکوس معنی دار وجود دارد، اما نتایج تحقیقات منفرد (۱۳۷۴) و نواب (۱۳۷۴) نشان می‌دهد که بین سطح سواد و پذیرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد.

۳. محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر سابقه فعالیت و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی حاکی از آن است، که بین دو متغیر مذکور در سطح ۱ درصد خطا رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه سابقه فعالیت باغداران بیشتر باشد، میزان پذیرش بیمه محصولات باغی توسط آنان نیز بیشتر است.

۴. محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر سطح زیرکشت باغ سیب باغداران و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی حاکی از آن است، که بین دو متغیر مذکور در سطح ۱ درصد خطا رابطه معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر سطح زیر کشت باغ بر پذیرش بیمه محصول سیب مؤثر است. نتایج تحقیق دریجانی و قربانی (۱۳۷۷) نیز نشان می‌دهد که بین دو متغیر اندازه مزرعه و پذیرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد.

۵. نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین دو متغیر آگاهی از اهداف و فواید بیمه محصولات باغی و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی نشانگر آن است، که بین دو متغیر مذکور در سطح ۱ درصد خطا رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه میزان اطلاعات و آگاهی باغداران از اهداف و فواید بیمه محصولات کشاورزی و باغی بیشتر باشد، میزان پذیرش بیمه محصولات باغی نیز افزایش می‌یابد. ثمری (۱۳۷۶)، نیز در تحقیقات خود دریافت که بین دو متغیر میزان درآمد و پذیرش رابطه معکوس و معنی دار وجود دارد، اما نتایج تحقیقات آرایش (۱۳۷۹) و یعقوبی فرانی (۱۳۷۹) نشان داد که بین میزان درآمد و پذیرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد.

۶. محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر شرکت در کلاس‌های آموزشی - ترویجی و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی حاکی از آن است، که بین دو متغیر مذکور رابطه مثبت و معنی دار در سطح ۱ درصد خطا وجود دارد. به عبارت دیگر شرکت در کلاس‌های آموزشی بیمه محصولات کشاورزی بر پذیرش بیمه محصولات باغی توسط باغداران موثر است. نتایج ثمری (۱۳۷۶) نشان دهنده رابطه معکوس و معنی دار بین متغیر شرکت در کلاس‌های آموزشی و میزان پذیرش است.

۷. نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین متغیر دفعات تماس مروجان و کارشناسان بیمه کشاورزی با باغداران و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی توسط باغداران حاکی از آن است، که بین دو متغیر مذکور رابطه مثبت و معنی دار در سطح ۱ درصد خطا وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه تعداد دفعات تماس کارشناسان و مروجان بیمه محصولات کشاورزی با باغداران بیشتر باشد، میزان پذیرش بیمه توسط آنان افزایش می‌یابد. نتایج حاصل از ضرایب همبستگی در جدول زیر منعکس شده است. مجردی (۱۳۷۴)،

صارمی (۱۳۷۲) و ثمری (۱۳۷۶) نیز در تحقیقات خود به همین نتیجه دست یافتند که بین تعداد دفعات تماس مروج با پذیرش رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد.

جدول شماره ۵: نتایج حاصل از ضرایب همبستگی اسپیرمن

ردیف	متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (P)
۱	سن	-۰/۴۵۸	۰/۰۰۰
۲	سواد	۰/۶۳۸	۰/۰۰۰
۳	سابقه فعالیت	۰/۳۸۲	۰/۰۰۴
۴	سطح زیر کشت	۰/۳۶۱	۰/۰۰۵
۵	درآمد	۰/۴۱۵	۰/۰۶۹
۶	آگاهی از اهداف و فواید بیمه	۰/۸۱۳	۰/۰۰۰
۷	شرکت در کلاسهای آموزشی	۰/۵۴۲	۰/۰۰۰
۸	تماس با کارشناسان	۰/۶۷۰	۰/۰۰۰
۹	بازدید از فعالیتهای مراکز صندوق بیمه	-۰/۲۱۹	۰/۰۸۷
۱۰	بکارگیری سیاستهای بیمه‌ای توسط دولت	-۰/۰۵۶	۰/۶۶۰
۱۱	سخنرانیهای ترویجی	-۰/۱۵۸	۰/۰۵۸
۱۲	فیلمهای آموزشی ویدیویی	-۰/۰۴۰	۰/۶۳۲
۱۳	مجلات و نشریات آموزشی	-۰/۰۲۳	۰/۷۸۲
۱۴	کارگاه آموزشی	۰/۱۳۲	۰/۱۱۲

۸. نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس در مورد تأثیر متغیرهای شغل و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی ($\chi^2 = ۱۴/۶۹$) و $p = ۰/۰۰۵$ حاکی از آن است که مقدار بدست آمده در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی دار می‌باشد. به عبارت دیگر شغل اصلی باغداران بر میزان پذیرش بیمه محصولات باغی تأثیرگذار است.

۹. نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس در مورد تأثیر متغیرهای نوع بهره‌برداری و میزان پذیرش بیمه محصولات باغی ($\chi^2 = ۳۹/۴۲$) و $p = ۰/۰۰۰$ حاکی از آن است، که مقدار بدست آمده در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی دار می‌باشد. بنابراین بین میزان پذیرش بیمه محصولات باغی توسط باغداران براساس نوع بهره‌برداری از باغ اختلاف معنی داری وجود دارد.

جدول شماره ۶: ضرایب متغیرهای وارد شده بر معادله رگرسیون

گام	متغیر	B	اشتباه استاندارد	Beta	T	Sig
۱	تعداد دفعات تماس با کارشناسان و مروجان بیمه	۰/۷۱	۰/۱۶	۰/۳۵	۴/۲۴	۰/۰۰۰
۲	سابقه باغداری	۰/۴۲	۰/۰۸	۰/۵۱	۵/۳۳	۰/۰۰۰
۳	میزان آگاهی از اهداف و فواید بیمه	۰/۹۳	۰/۲۸	۰/۲۷	۳/۳۲	۰/۰۰۲
۴	سن	-۹/۴۷	۰/۰۴	-۰/۱۹	-۲/۲۵	۰/۰۲۹
	عدد ثابت	۷/۸۷	۱/۶۸			

نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره در مورد فرضیات تحقیق نشانگر آن است که متغیرهای تعداد دفعات تماس با کارشناسان، سابقه باغداری، آگاهی از فواید و اهداف بیمه بر پذیرش بیمه محصولات باغی تاثیر مثبتی بر جای می‌گذارند، ولی متغیر سن تاثیر منفی بر میزان پذیرش بیمه محصولات باغی داشته است.

پیشنهادها:

- با توجه به کمبود برگزاری دوره‌های آموزشی در خصوص بیمه محصولات باغی، توصیه می‌شود دست اندرکاران بیمه محصولات کشاورزی دوره‌های آموزشی بیشتری را برای باغداران شهرستان دماوند برگزار کنند.
- با توجه به نتایج بدست آمده از تاثیر روش‌های آموزشی - ترویجی در پذیرش بیمه محصولات باغی، پیشنهاد می‌شود از روش‌های نظیر، کارگاه آموزشی، فیلم‌های آموزشی ویدیویی، سخنرانی‌های ترویجی بیشتر استفاده گردد.
- برای پذیرش بیشتر بیمه توسط باغداران، توصیه می‌شود از سیاست‌های بیمه‌ای نظیر: تنوع پوشش بیمه‌ای، متناسب بودن و عادلانه بودن حق بیمه با بیمه نامه (با توجه به درآمد باغداران)، پرداخت غرامت به موقع بع باغداران بیمه گذار خسارت دیده بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

منابع و مآخذ:

۱. آئین‌نامه بیمه محصولات کشاورزی، ۱۳۷۸، اداره آموزش و توسعه صندوق بیمه محصولات کشاورزی.
۲. آرایش، باقر (۱۳۷۷). بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و عدم ادامه نوآوری تکنولوژی آبیاری بارانی در بین کشاورزان استان ایلام. پایان نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی. دانشگاه تربیت مدرس. دانشکده کشاورزی.
۳. اوترویل، ژان فرانسوا (۱۳۸۱). مبانی نظری و عملی بیمه (ترجمه، عبدالناصر همتی و علی دهقانی). تهران: بیمه مرکزی ایران.
۴. تیرابی یاری، ندا (۱۳۸۱). بررسی عوامل شخصیتی مؤثر بر نوگرایی در پذیرش طرح بیمه محصولات کشاورزی توسط بهره‌برداران استان خوزستان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی.
۵. ثمری، داود. (۱۳۷۶). بررسی عوامل مؤثر در پذیرش طرح تجمع آبیاری کم خانوار جنگل نشین در منطقه گرگان و گنبد. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
۶. خداوردیان، مجید رضا. (۱۳۷۸). بررسی عوامل مؤثر بر سودمندی دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای غیر رسمی وزارت جهاد سازندگی برای شاغلین روستایی استان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
۷. ریجانی، ع. و قربانی، م. (۱۳۷۷). عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در استان مازندران. مقالات دومین گردهمایی اقتصاد کشاورزی ایران. انتشارات دانشکده کشاورزی.
۸. دوستی، محمد رضا. (۱۳۷۶). گزارش توجیهی بیمه محصول باغات سیب. تهران: اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی صندوق بیمه محصولات کشاورزی.
۹. صرمی، عبدالله و هوشنگ ایروانی. (۱۳۷۲). مقاله بررسی عوامل فرهنگی، اجتماعی مؤثر در پذیرش نوآوری‌های کشاورزی توسط گروه‌های مختلف پذیرنده طرح محوری گندم در شمال استان فارس (آباده)، مجموعه مقالات هفتمین سمینار علمی ترویج کشاورزی کشور (کرمان). سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی.
۱۰. غلامرضایی، سعید و منصور مرادیان (۱۳۷۸). بررسی مسایل و مشکلات ترویج و اشاعه فرهنگ بیمه محصولات کشاورزی در ایران. مجموعه مقالات دومین همایش سراسری صندوق بیمه محصولات کشاورزی. تهران: بانک کشاورزی.
۱۱. کرباس، علیرضا (۱۳۸۰). بررسی نگرش کشاورزان و عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی. مقالات همایش بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه گذاری. تهران: بانک کشاورزی.

۱۲. مجردی، غلامرضا (۱۳۷۳). بررسی عوامل مؤثر در پذیرش "نو آوریها" مربوط به طرح مبارزه با بیماریهای انگلی در بین دامداران شهرستان بجنورد، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی تربیت مدرس.
۱۳. نواب، فیروز (۱۳۷۴). عوامل مؤثر در پذیرش تکنولوژی و شیوه‌های نوین کشاورزان بین ذرت کاران شهرستان فسا. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
۱۴. نوری سعید، محمد رضا (۱۳۷۸). بیمه و نقش آن در توسعه اقتصادی. مجموعه مقالات دومین همایش سراسری مسئولین و کارشناسان.
۱۵. نیکنامی، مهرداد (۱۳۷۸). بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بکارگیری زنبور تریکوگراما در کنترل کرم ساقه خوار برنج توسط شالیکاران شهرستان آمل. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
۱۶. یعقوبی فرانی، احمد (۱۳۸۰). بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام از سوی دامداران روستایی، مطالعه موردی استان اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
17. Bakker. E.J. (1990). Demand for Rainfall Insurance in the Semi- Arid Tropics in the India. Resource Management Program. 4:101- 151.
18. Serao. J.R. & M.R. Reed. (1986). Rate- Making and Farm Level Crop Insurance. American Journal of Agricultural Economics. 68: 653- 659.

Archive of SID

Assessing the Role of Extension In Adoption of the Insurance by Apple Producers In the Damavand Area

E. Faraji

Banking Specialist, Tehran, Keshavarzi Bank

Seyyed M. Mirdamadi

Assistant Prof., Islamic Azad University, Sciences and Reserch Branch- Tehran. Iran

Keywords: Extension, Insurance, Apple production, Damavand

Absteract:

The purpose of this research was to assess the role of extension in adoption of the insurance by apple producers in the Damavand area. Population for this study was all 2118 apple producers during 2001-2002 in the Damavand area who are involved in this business. The sample was selected through random sampling. This was a practical research with a descriptive method. A questionnaire was used to collect the data from 160 sample. From 18 independent variables, it was found that 8 of them had a positive relationship with respect to the dependent variable:

- 1) level of education,
- 2) work experiences,
- 3) amount of land owned by the apple producers,
- 4) level and amount of information available about insurance benefits,
- 5) participation in extension training activities,
- 6) number of visit by insurance agents,
- 7) the age of participants, and
- 8) extend of insurance adoption by participants.

This research had indicated three major findings. It was found that the number of visiting by insurance agents, the work experiences, and awareness of insurance benefits had the highest effect on insurance adoption; while, the age of apple producers had a reverse effect in this process.